

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Archwilio Cymunedau
Dyddiad y Cyfarfod:	17 Hydref, 2013
Aelod Arweiniol:	Aelod Arweiniol Cwsmeriaid a Chymunedau
Awdur yr Adroddiad:	Rheolwr Gofal a Chefnogaeth Tai
Teitl:	Asesiad o Anghenion Llety Sipsiwn a Theithwyr Gogledd Cymru

---

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Asesiad o Anghenion Llety Sipsiwn a Theithwyr Gogledd Cymru

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw darparu gwybodaeth ynglŷn ag Asesiad o Anghenion Sipsiwn a Theithwyr Gogledd Cymru (GTANA) a gynhaliwyd gan Brifysgol Bangor.

Comisiynodd Cyngorau Gogledd Cymru- Sir Ddinbych, Sir y Fflint, Conwy, Ynys Môn a Gwynedd, i Brifysgol Bangor gyflawni ymchwil ac asesu anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr.

Mae ymagwedd ar y cyd yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru sy'n annog "yr awdurdodau lleol i weithio'n rhanbarthol a rhannu'r cyfrifoldeb cyfreithiol, moesol, ariannol a gwleidyddol i ddelio ag anghydraddoldeb llety ar gyfer cymuned Sipsiwn a Theithwyr yng Nghymru" (Travelling to a Better Future, Llywodraeth Cymru).

3. Beth yw argymhellion yr Adroddiad?

Argymhellir y dylai'r Pwyllgor:

3.1 Nodi a darparu sylwadau am argymhellion 'Adroddiad Prifysgol Bangor', y bydd yn rhaid i Gyngor Sir Ddinbych ddarparu 2 faes preswyl i Sipsiwn a Theithwyr (gyda lle ar gyfer hyd at 4 carafán ar bob safle) ac un maes teithiol gyda lle ar gyfer hyd at 7 carafán dros dro - i'w datblygu yn isranbarthol gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy; a

3.2 Cefnogi cyfansoddiad a chylch gwaith arfaethedig y grŵp llywio, fel yr amlinellir yn Atodiad 2, i yrru'r argymhellion yn eu blaen.

4. Manylion am yr Adroddiad.

Mae Crynodeb Gweithredol GTANA Prifysgol Bangor yn cynnwys canfyddiadau ac argymhellion allweddol ac mae wedi'i atodi er gwybodaeth (Atodiad 1).

Mae darpariaeth safleoedd ar hyn o bryd yn yr Awdurdodau Lleol yn gyfanswm o 78 maes; gyda 66 ohonynt yn Sir y Fflint a 12 yng Ngwynedd.

Roedd canfyddiadau'r Adroddiad yn nodi bod angen cynydd o 62 maes preswyl arall a 28 maes ar gyfer carafannau symudol erbyn 2016. Roedd gofyniad tyfiant ar gyfer meysydd preswyl yn cael eu nodi bob Awdurdod Lleol, ond roedd gofynion meysydd dros dro yn cael eu nodi fel ffigwr rhanbarthol.

Argymhellir bod yr Awdurdodau Lleol yn cydweithio i nodi a datblygu tri neu bedwar o safleoedd teithiol ar draws y rhanbarth gyda lle ar gyfer hyd at 7 carafán ym mhob maes.

O ran darpariaeth barhaol nodwyd y dylai Cyngor Sir Ddinbych (CSDd) ddarparu dau faes preswyl.

Y cyngor gan Wasanaethau Cyfreithiol CSDd yw y dylid mabwysiadu'r GTANA gan ei fod yn nodi anghenion llety yn Sir Ddinbych a bod gofyniad ar y Cyngor i ymateb i hyn. Bydd gofyniad ar yr awdurdodau lleol yn cael ei gryfhau ymhellach gan Lywodraeth Cymru yn y Papur Gwyn sydd i ddod lle y bydd mandad ar Awdurdodau Lleol i ddarparu safleoedd ar gyfer cymuned Sipsiwn a Theithwyr pan fo tystiolaeth bod galw. Gyda hyn mewn golwg roedd yn bwysig bod y Cyngor yn trafod gyda Chymuned y Sipsiwn a Theithwyr i sicrhau bod y safleoedd fyddai'n cael eu cynnig yn diwallu eu hanghenion.

Dylid nodi bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn cynnal proses debyg ac y dylai'r gweithgor gymryd y cyfle i gydweithio pan fo'n addas, yn enwedig ar gyfer darparu maes dros dro isranbarthol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Yng Nghynllun Corfforaethol Cyngor Sir Ddinbych mae'r canlynol wedi'u rhestru fel blaenoriaethau

- Mae Pobl Ddiamddiffyn yn cael eu diogelu ac yn gallu byw mor annibynnol â phosibl
- Sicrhau mynediad at dai o ansawdd da

6. Beth fydd yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

=Adnoddau ychwanegol sydd eu hangen

Ariannol

Petai'r Cyngor yn penderfynu datblygu darpariaeth safle yna byddai cost cyfalaf gan gynnwys caffael tir a darpariaeth gwasanaethau. Mae'n werth nodi y gellir gwneud cais am gymorth grant Llywodraeth Cymru i ddiwallu'r costau hyn; ond mae'r rhain wedi'u cyfyngu ac yn amodol ar broses bidio.

Efallai y bydd cyfrifoldebau rheoli a goruchwyllo parhaus a fydd yn rhan o broses gwerthuso safle. Bydd opsiynau ar gyfer rheoli safle gan gynnwys a oes modd

cynnal y gwasanaeth yn fewnol, allanol neu ddatblygu ymagwedd ar y cyd yn cael eu hystyried fel rhan o ddewisiadau gwerthuso.

Mae'n bosibl y bydd Cymuned Sipsiwn a Theithwyr yn dymuno prynu tir a datblygu safle eu hunain. Yn yr achos hwn rôl y Cyngor fyddai canfod safleoedd addas yng nghyd-destun y Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) a sicrhau bod y datblygiad olynol yn bodloni gofynion statudol.

Nid oes modd nodi pa ofynion adnoddau fydd eu hangen ar hyn o bryd gan nad oes unrhyw safleoedd wedi'u canfod hyd yn hyn. Bydd unrhyw safleoedd arfaethedig yn cael eu cefnogi gan achos busnes fel rhan o broses gwerthuso dewisiadau.

7. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd ac a gynhaliwyd Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb?

Mae Sipsiwn a Theithwyr Gwyddelig yn un o'r grwpiau ethnig neu hil o dan gyfraith achos Cysylltiadau Hiliol ac mae holl ddyletswyddau'r cyrff cyhoeddus o dan ddeddfwriaeth Cysylltiadau Hiliol yn berthnasol.

Mae asesu llety Sipsiwn a Theithwyr yn ofyniad statudol o dan a.225 Deddf Tai 2004, mae Llywodraeth Cymru yn gofyn i'r awdurdodau lleol i asesu anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr i'w cynnwys yn llawn yn eu strategaeth tai lleol.

Mae "Tai Cymru – Papur Gwyn ar gyfer Gwell Bywydau a Chymunedau 2012" yn cyflwyno dyletswydd statudol i awdurdodau lleol i ddarparu safleoedd ar gyfer cymunedau Sipsiwn a Theithwyr lle bo galw wedi'i nodi.

Sylwer yr ymgynghorwyd gyda chymuned y Sipsiwn a Theithwyr ym mhob awdurdod lleol oedd yn rhan o asesiad Prifysgol Bangor er mwyn nodi anghenion llety.

Ni chyflawnwyd Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb ar ganfyddiadau GTANA Prifysgol Bangor ar hyn o bryd. Fodd bynnag, yn amlwg mae potensial y bydd cymuned y Sipsiwn a'r Teithwyr yn cael eu trin yn llai ffafriol na grwpiau hil eraill yn Sir Ddinbych oni dderbynnir a gweithredir ar ganfyddiadau'r adroddiad. Bydd Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb llawn yn cael ei gwblhau wrth werthuso'r opsiynau ar gyfer argymhellion a wnaed gan y grŵp llywio i'r Cyngor.

8. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nid yw'r costau ar gyfer creu meysydd preswyl a theithiol ar gael ar hyn o bryd a byddant yn amodol ar ddarparu achos busnes yn nodi goblygiadau ariannol y Cyngor ar gyfer unrhyw safleoedd fydd yn cael eu hargymell.

9. Pa risgiau sy'n bodoli ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'r data sydd wedi'i gasglu ym mhroses "Asesiad Llety" yn rhoi gwybodaeth ar gyfer paratoi Cynlluniau Datblygu Lleol. Un o brofion i wirio cadernid drafft Cynllun Datblygu Lleol wrth ei archwilio yw a yw yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn a chredadwy.

Pan gynhyrchwyd CDLI Sir Ddinbych nid oedd GTANA rhanbarthol Gogledd Cymru wedi'i gwblhau; fodd bynnag roedd CDLI Sir Ddinbych wedi'i lunio mewn modd i gynnwys diweddariadau yn y dyfodol yn seiliedig ar ddata a thystiolaeth sydd ar gael. Yn awr bod y GTANA wedi'i gwblhau a bod angen safleoedd yn y Sir, gall CSDd wynebu her gyfreithiol o dan Ddeddf Cydraddoldeb oni roddir caniatâd cynllunio ar gyfer safle sy'n dderbyniol.

Mae Cyngor Sir y Fflint wedi mabwysiadu'r GTANA ac mae CBS Conwy wedi'i gyhoeddi ar ofyniad yr Arolygydd a gynhaliodd archwiliad o'u CDLI. Mae'r Cyngorau Sir sydd wedi comisiynu'r GTANA yn rhoi'r canfyddiadau drwy eu prosesau gwleidyddol perthnasol. Mae'n werth nodi hefyd bod Sir y Fflint a Wrecsam yn bwriadu estyn eu safleoedd ar gyfer 30 o garafannau a darparu safleoedd teithiol ychwanegol. Mae Cynllun Datblygu Lleol Conwy yn rhoi dyletswydd i'r Awdurdod ganfod safle addas i'w ystyried erbyn mis Mawrth 2014, tra bo Gwynedd yn darparu safle ar gyfer Teithwyr eisoes ac mae Ynys Môn yn ystyried cyflwyno papur i'r Aelodau i gael cymeradwyaeth i ddarparu safleoedd ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr.

Felly mae risg y bydd Sir Ddinbych yn cael eu nodi fel yr unig Awdurdod Lleol nad yw wedi mabwysiadu'r GTANA all achosi archwilio/cosb bellach gan Lywodraeth Cymru a her gyfreithiol gan Gymuned y Sipsiwn a'r Teithwyr.

Petai'r Cyngor yn methu darparu safleoedd addas ar gyfer Cymuned y Sipsiwn a'r Teithwyr yna bydd nifer y gwerylloedd anghyfreithlon yn parhau ac o bosib yn gwaethgu. Mae'n werth nodi bod 24 digwyddiad o wersylloedd anghyfreithlon gan Sipsiwn a Theithwyr yn y 3 blynedd diwethaf ac mae pob Awdurdod Lleol yng Ngogledd Cymru wedi profi cynnydd mewn gwerylloedd anghyfreithlon yn y ddwy flynedd diwethaf.

Mae'n werth nodi bod un busnes lleol wedi mynegi eu pryderon yn ddiweddar i'r swyddogion ynglŷn â difrod gwerylloedd anghyfreithlon ar ddarparu cyflenwadau a mynediad i safleoedd.

Awgryma'r busnes hwn y byddent yn ystyried adleoli'r busnes i fan arall oni fyddai'r Cyngor yn delio â'r mater ac felly mae perygl y byddai effaith ar yr economi leol onid yw'r Cyngor yn darparu safleoedd yn unol ag argymhellion yr adroddiad.

10. Y Grym i wneud Penderfyniad

Mae Erthygl 6.3.2(a) o Gyfansoddiad y Cyngor yn rhoi grym i'r pwyllgor i wneud argymhellion mewn cysylltiad â gweithredu swyddogaethau'r Awdurdod.

Swyddog Cyswllt:

Rheolwr Gofal a Chefnogaeth Tai
Ffôn: 01824 712954